

پدیده‌های بدیع معماری ایران از نیمه قرن اول هجری تا دوره ایلخانی

دکتر حسین زمرشیدی

دانشیار دانشگاه شهید رجایی

تاریخ پذیرش: ۹۰/۰۵/۳۰

تاریخ دریافت: ۹۰/۰۳/۱۰

چکیده

پدیده معماری خشتی مسجد فهرج یزد از اواخر نیمه قرن اول هجری باقی مانده است که در عین سادگی با اصول کامل، تا امروز پایدار و مورد استفاده معنوی بوده است. بنای بی‌همتای مقبره سلطان اسماعیل سامانی نیز از بارزترین اثر هنر ایران زمین است که از ارزش‌های هنر آجرکاری قرن سوم حکایت دارد. آثار به‌جا مانده از دوره سلجوقیان گویای خلاقیت، ابتکار، علم و هنر و در مجموع اجرای بدیع‌ترین آثار گوناگون برای ایران زمین است. از این آثار به میل مناره‌ها و برج مقبره‌ها و ... که ارزش‌های والای اجرایی و هنری دارند، می‌توان اشاره کرد. دوره ایلخانی دوره بازسازی‌های همه‌جانبه برای سراسر ایران و سپس خلق آثار بسیار شگرف و منحصر به فرد است که در مواردی علم معماری با علم ریاضی و مکانیک پیوند خورده و بدیع‌ترین آثار جهانی را توسط معماران و سازندگان با ذوق و با ایمان به وجود آورده است؛ آثاری که بنیان معماری ایران گردیده است.

واژگان کلیدی: مسجد فهرج یزد، مقبره امیر اسماعیل سامانی، کاشی سلطان سنجر، رصدخانه مراغه، منار جنبان.

The Novel Phenomena of Iranian Architecture from the Half of the First Century After Hijrah up to Ilkhanid Period

Hossein Zomorshidi, Ph.D.

Associate Prof, Shahid Rajaee University

The phenomenon of sun-dried brick architecture of Fahraj Mosque of Yazd remaining from the end of the half of the first century After Hijrah is a simple and at the same time a well designed unit which stands stable and is being used spiritually. The unique monument of the tomb of Sultan Ismael of Samanid is also one of the most outstanding monument representing Iranian art. These monuments narrate the values of brick work in the third century A.H. The works remaining from the Seljuq period indicate creativity, innovation, science and art and in total the implementation of the most innovative diverse works of Iran territory.

Out of these works, we may also refer to the mile minarets and tomb towers which enjoy a high practical and artistic value. The Ilkhanid period is the period of multilateral reconstruction for all parts of Iran and creation of immense and unique monuments. In some cases, the science of architecture has been mixed with mathematics and mechanics and has created the most novel global works by the faithful and skillful architectures and constructors, the monuments which serve as the foundations for Iranian architecture.

Keywords: Fahraj Mosque of Yazd, Tomb of Amir Esmaeel Samanid, Tile Brick of Sultan Sanjari, Maraqe Observatory, Menar Jonban [The Swinging Minaret]